

Vlaams
Parlement

ingediend op **210** (2019-2020) – Nr. 1
5 februari 2020 (2019-2020)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie,
Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door Brecht Warnez

over de economische impact
van de Vlaamse universiteiten
en hun rol als motor van onderzoek en ontwikkeling

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie:

Voorzitter: Robrecht Bothuyne.

Vaste leden:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Axel Ronse, Tine van der Vloet;
Yves Buysse, Ilse Malfroot, Els Sterckx;
Robrecht Bothuyne, Kurt Vanryckeghem;
Tom Ongena, Maurits Vande Reyde;
Meyrem Almaci, Imade Annouri;
Caroline Gennez.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Maarten De Veuster, Jos Lantmeeters, Philippe Muyters, Elke Sleurs;
Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Wim Verheyden;
Loes Vandromme, Vincent Van Peteghem;
Steven Coenegrachts, Sihame El Kaouakibi;
Johan Danen, Ann De Martelaer;
Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzetting	4
1.	De kracht van de vijf universiteiten	4
2.	Palmares van de Vlaamse universiteiten	5
3.	Systeem onder toenemende druk.....	6
4.	Beleidsboodschappen	7
4.1.	De interuniversitaire samenwerking gaat in stijgende lijn.....	7
4.2.	Budgettaire keuzes bij de aangekondigde groeipaden.....	8
4.3.	Geïntegreerde internationaliseringsagenda.....	9
4.4.	Universiteiten als cocreator van levenslang leren	10
4.5.	Partners voor een duurzamer Vlaanderen	11
4.6.	Federale regeringsonderhandelingen	11
4.7.	Beter wederzijds begrip tussen politiek en academische praktijk...	12
II.	Bespreking.....	12
1.	Vragen en opmerkingen van de leden	12
2.	Antwoorden.....	17
2.1.	Antwoorden van Luc Sels.....	17
2.2.	Antwoorden van Rik Van de Walle.....	20
2.3.	Aanvullende antwoorden van Luc Sels	23
2.4.	Antwoorden van Koen Verlaeckt	24
3.	Replieken.....	24
	Gebruikte afkortingen	26
	Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie hield op 9 januari 2020 een gedachtewisseling met leden van de Vlaamse Interuniversitaire Raad over de economische impact van de Vlaamse universiteiten en hun rol als motor van onderzoek en ontwikkeling.

De leden van de Commissie voor Onderwijs werden uitgenodigd de gedachtewisseling bij te wonen.

De getoonde presentatie is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Inleidende uiteenzetting

Koen Verlaeckaert, secretaris-generaal van de VLIR, en Luc Sels, voorzitter van de VLIR en rector van de KU Leuven, geven een inleidende uiteenzetting onder de titel 'De impact van de Vlaamse universiteiten en hun rol als motor voor welvaart en welzijn'.

1. De kracht van de vijf universiteiten

Koen Verlaeckaert stelt dat Vlaamse universiteiten over een aantal unieke troeven beschikken. Zonder volledig te willen zijn, vermeldt hij er vijf:

- ze verrichten kwalitatief hoogstaand onderzoek dat in een intense onderzoeksomgeving is ingebed;
- ze genereren continu nieuwe kennis en inzichten die een onmisbare bron zijn voor maatschappelijke en economische innovatie;
- ze bieden topreferentiezorg aan in de academische ziekenhuizen;
- via interuniversitaire ontwikkelingssamenwerking doen ze aan capaciteitsopbouw in het Zuiden;
- ze versterken het maatschappelijke draagvlak voor wetenschap, innovatie en ondernemerschap via wetenschapscommunicatie en burgerwetenschap (citizen science).

In het academiejaar 2018-2019 waren er 146.428 studenten ingeschreven met een diplomacontract, waarvan 24.630 internationale studenten. Studenten met credit- en examencontracten zijn in deze cijfers niet meegeteld.

Er waren 20.607 generatiestudenten ingeschreven. Dan gaat het om nieuwe inschrijvingen van studenten met een diplomacontract.

De VLIR telt elk jaar ook het aantal personeelsleden. Op 1 februari 2019 stelden de vijf Vlaamse universiteiten samen 17.895 vte's wetenschappelijk personeel te werk en 8751 vte's administratief en technisch personeel. De Vlaamse universiteiten behoren dus tot de grootste werkgevers van België.

In 2018 bedroegen de bedrijfsinkomsten van de vijf Vlaamse universiteiten samen 2.399.960.384 euro. Een grafiek toont de vijf geldstromen. De eerste geldstroom is de basisfinanciering afkomstig van het Departement Onderwijs en Vorming, met de werkings- en investeringstoelage (1.060.126.350 euro).

Een tweede geldstroom is de binnenlandse overheidsbijdrage voor fundamenteel onderzoek, met onder meer het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en het Bijzonder Onderzoeksfonds (340.511.015 euro).

De derde geldstroom betreft alle binnen- en buitenlandse overheidsbijdragen voor toegepast onderzoek, met onder meer de middelen die van het Vlaams Agentschap

voor Innoveren en Ondernemen en van het Erasmusprogramma en Horizon 2020 (383.723.912 euro) komen.

Als vierde geldstroom is er het contractonderzoek met de privésector en de wetenschappelijke dienstverlening (247.397.221 euro). De laatste categorie zijn de overige inkomsten (368.201.886 euro).

2. Palmares van de Vlaamse universiteiten

Koen Verlaeckt noemt het palmares van de vijf universitaire instellingen indrukwekkend. Hij toont een grafiek met de evolutie van het zelfstandig academisch personeel en de publicaties in het Web of Science en in het Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand. Dat laatste is meer op de humane en sociale wetenschappen gericht. De productiviteit van het ZAP op het vlak van publicaties gaat in stijgende lijn in de periode 2008 tot 2017.

Een volgende grafiek toont dat ook het aantal door de Vlaamse universiteiten toegekende doctoraatsdiploma's in stijgende lijn gaat. De spreker merkt op dat de universiteiten ook investeren in het klaarmaken van doctorandi voor de arbeidsmarkt. Daar waar vroeger een doctoraat doorgaans tot een job in de academische wereld leidde, wordt nu meer aandacht besteed aan vaardigheden voor de ruimere arbeidsmarkt. Daarvoor werden al jaren geleden de Doctoral Schools opgericht.

Het aantal toegekende octrooien gaat eveneens in stijgende lijn. Dat is een indicator van het succes van de Vlaamse universiteiten in het omzetten van kennis in toepassingen voor de economie en de bredere samenleving.

Een volgende slide toont een lijst van innovatie in de praktijk. Het is een selectieve, illustratieve opsomming van uitvindingen die het gevolg zijn van wetenschappelijk onderzoek aan de Vlaamse universiteiten. De meeste mensen weten wellicht niet dat 's werelds meest gebruikte anti-hiv-geneesmiddel aan een Vlaamse universiteit werd ontwikkeld. Enkele andere voorbeelden zijn lichttechnologie om voedselkwaliteit te screenen, de uiterst lichte Cosmolitereiskoffer van Samsonite, een sensor voor de regeling van kleppen in petroleumpijplijnen, Qpinchtechnologie om industriële restwarmte te recupereren, slimmere verkeerslichten en lasermeting van roetdeeltjes in het menselijk lichaam.

De Vlaamse universiteiten scoren ook bijzonder hoog op het vlak van samenwerking met het bedrijfsleven. Koen Verlaeckt toont een tabel met een internationale vergelijking van de financiering van het hoger onderwijs door bedrijven (HERD). Het Vlaamse Gewest scoort met 15 procent ruim boven het EU28-gemiddelde. Die interesse van het bedrijfsleven in samenwerking verklaart ook de hoge rangschikking in de ranking van Reuters van meest innovatieve universiteiten.

Vlaanderen scoort in EU-verband ook goed inzake de samenwerkingsverbanden met innovatieve ondernemingen. Met een aandeel van 14 procent behoren de Vlaamse universiteiten en andere instellingen van het hoger onderwijs tot de geprivilegieerde partners voor innovatieve bedrijven.

Dat blijkt ook uit een volgende grafiek met de evolutie van de inkomsten uit contractonderzoek met de privésector. Die inkomsten gaan in stijgende lijn.

De universiteiten spelen ook een belangrijke rol in het ontstaan van nieuwe spin-offs. De kennis die aan de universiteit wordt gegenereerd, geeft daarbij aanleiding tot nieuwe bedrijven. De cijfers van 2009 tot 2019 schommelen, met een piek in 2015. Daarbij moet worden opgemerkt dat de incubatietijd voor spin-offs is toegenomen. Het duurt nu dus langer vooraleer nieuwe bedrijven op de markt komen.

De langetermijntrend blijft echter indrukwekkend. Zo stond de langetermijnteller van het aantal door de Vlaamse universiteiten opgerichte spin-offs in 2018 op 345.

Een volgende grafiek toont dat ook de EU-inkomsten de laatste tien jaar continu toenemen. De excellentie aan de Vlaamse universiteiten maakt het mogelijk om partners van een gelijk of hoger niveau aan te trekken in samenwerkingsverbanden. De grafiek toont de cijfers van inkomsten uit onder meer Horizon 2020 en Erasmus, maar ook de succesvolle intekening op Europese tenders.

De universiteiten hebben ook al jaar en dag een impactvol partnerschap met het Zuiden. De universitaire ontwikkelingssamenwerking verloopt via de VLIR-UOS. In 2018 liepen er interventies in 20 partnerlanden en 32 beurslanden voor een totaal bedrag van 23,9 miljoen euro. Het ging om 203 projecten en meer dan 900 beurzen. De financiering van de universitaire ontwikkelingssamenwerking komt van de federale overheid.

Na de cijfers over de output, verwijst Koen Verlaeckt naar een impactstudie die in 2017 in opdracht van de VLIR werd gemaakt door BiGGAR Economics, onder de titel 'The economic contribution of the Flemish universities'. De businessschools en de academische ziekenhuizen werden daarbij buiten beschouwing gelaten. Samen genereren de Vlaamse universiteiten een totale toegevoegde waarde van 9,8 miljard euro en 91.800 jobs voor de Vlaamse economie.

De toegevoegde waarde voor de Europese economie, gelet op de internationale samenwerkingsverbanden, wordt geraamd op 12 miljard euro en 121.800 jobs. Dit betekent dat voor 1 euro die wordt geïnvesteerd er een return is van 12 euro. Dat cijfer stemt in grote mate overeen met de cijfers van de Europese Commissie.

3. Systeem onder toenemende druk

De European Universities Association, die meer dan 800 Europese universiteiten en nationale rectorenconferenties groepeerde, omschrijft het Vlaamse systeem als "een groeiend systeem onder druk".

Een eerste probleem is dat de werkingsuitkeringen geen gelijke tred houden met de groei van het aantal studenten.

De werkingsuitkeringen eroderen ook door bijkomende besparingen. Door onder-indexering kenden de universiteiten in de periode 2008 tot 2018 293,3 miljoen euro minder inkomsten. De besparingen doorgevoerd in 2011, 2015 en 2016 en de vertraagde toekenning van decretaal vastgelegde groeipaden zorgden voor 64 miljoen euro minder inkomsten.

Anderzijds worden de werkingsmiddelen zwaarder belast door het toegenomen aantal personeelsleden op competitief verworven financiering. In de periode 2010 tot 2019 kende de aanwerving van personeel, gefinancierd door middelen aange trokken buiten de werkingsuitkeringen, een spectaculaire groei van 29 procent. In 2019 werd 59 procent van het personeel betaald met middelen buiten de werkingsuitkeringen.

Een ander probleem met de werkingsuitkeringen is dat het overheadpercentage, de bijdrage tot de centrale exploitatiekosten, te laag is. Dat blijkt ook uit een internationale vergelijking.

Voorts is er een hogere mate van zelffinanciering voor investeringen in infrastructuur. De investeringstoelagen zijn te laag. Het huidige financieringsniveau, 33 miljoen euro in 2019, dekt amper 22 procent van de investeringsnoden. Nochtans kampen de universiteiten met een aantal specifieke uitdagingen. De infrastructuur

is vaak verouderd, deels gaat het ook om historisch patrimonium. In de jaren 80 en 90 was er een jarenlange onderinvestering. Er zijn nu ook strengere wettelijke vereisten, onder meer op het vlak van welzijn, veiligheid en milieu, en hogere functionele en kwalitatieve eisen voor werk- en studeerplekken. Het volledig klimaatneutraal maken van de gebouwen van de KU Leuven wordt bijvoorbeeld geraamd op 81 miljoen euro. Het uitrusten van de 300 gebouwen van de UGent met wifipunten voor activerend onderwijs kost 10,2 miljoen euro.

Koen Verlaeckt gaat verder in op de beleidsvooruitzichten voor 2020 tot 2024. De universiteiten worden gevat door hervormingen in de fiscaliteit, maatregelen inzake efficiëntie en kerntaken, en het milderen van de groeipaden. De cumulatieve besparing wordt door de VLIR op minimaal 245 miljoen euro ingeschat. Het werkelijk bedrag ligt waarschijnlijk hoger.

De Vlaamse universiteiten blijven echter optimistisch en hopen op de aangekondigde beleidsimpulsen. De Vlaamse Regering beloofde een groeipad voor innovatie: de uitgaven voor innovatie zouden in 2024 250 miljoen euro hoger moeten liggen dan in 2019. Voor investeringen in O&O-infrastructuur zouden de uitgaven in 2014 75 miljoen euro hoger moeten liggen.

4. Beleidsboodschappen

4.1. De interuniversitaire samenwerking gaat in stijgende lijn

Luc Sels, voorzitter van de VLIR en rector van de KU Leuven, zal een aantal beleidsaanbevelingen formuleren.

Het is natuurlijk niet zo dat er geen enkele competitie meer is tussen de universiteiten, maar volgens Luc Sels is er een grote weg afgelegd inzake interuniversitaire samenwerking, zeker onder de huidige generatie rectoren. De laatste twee jaar is het in de VLIR in alle dossiers, ook de moeilijke, tot een consensus of minstens een compromis gekomen.

Er is ook een toenemende harmonisering, voortbouwend op basis van goede praktijken. Zo is er voor de mensenrechtentoets gekeken naar de UGent. Een ander voorbeeld is het nieuwe genderactieplan, dat in samenwerking met de Jonge Academie werd ontwikkeld en dat nu een bron van inspiratie is voor de vijf instellingen. Verder is er een kader uitgewerkt voor dual-use en misuse bij onderzoek in de militaire sfeer, dat in de vijf instellingen wordt gebruikt voor de werking van ethische commissies. Er wordt ook gestart met de ontwikkeling van een onlinetool voor wetenschappelijke integriteit. In al deze voorbeelden worden de schaalvoordelen benut.

De VLIR stelde ook een gezamenlijk en scherp verkiezingsmemorandum op, waarvan volgens Luc Sels weinig terug te vinden is in het Vlaamse regeerakkoord maar dat nog een kader biedt voor de toekomst.

Er is een gemeenschappelijke aanpak van complexe wettelijke verplichtingen, zoals de GDPR en het Nagoyaprotocol. Er is ook het ingewikkelde dossier van de kennismigratie, waarvoor de krachten werden gebundeld met de bedoeling bij te dragen tot een snelle en hopelijk goede regelgeving.

De Universiteit van Vlaanderen is intussen een gekend initiatief. Ook daarvoor worden de middelen gebundeld.

De vijf universiteiten hebben onder de noemer iBOF een oproep gedaan voor interuniversitaire projecten van fundamenteel onderzoek. De middelen van de vijf

onderzoeksfondsen worden daarin samengebracht om grootschalige interuniversitaire consortia in speerpunt domeinen te kunnen financieren. Die oproep is goed onthaald door wetenschappers van de verschillende instellingen. De evaluatieprocedure wordt nu gestart.

Deze voorbeelden geven een idee van de samenwerkingsbereidheid tussen de universiteiten.

4.2. Budgettaire keuzes bij de aangekondigde groeipaden

Luc Sels roept op om in het ruime kader van toekomstige budgettaire keuzes de universiteiten de plaats te geven die ze als motor van innovatie, welzijn en welvaart verdienen.

De VLIR vraagt een voldoende groot aandeel van het groeipad voor O&O-infrastructuur te reserveren voor de investeringsnoden van de universiteiten. Het zou gaan om een groeipad van 75 miljoen euro tegen 2024. Er werd door Koen Verlaeckt al gewezen op de grote infrastructuurnoden en de hoge mate van zelffinanciering. Luc Sels geeft enkele voorbeelden van de investeringsnoden. De kostprijs van het nieuwe gebouw voor het Rega Instituut in Leuven bedraagt 64 miljoen euro. Het biosafetylaboratorium dat in dat gebouw moet komen, is begroot op 24 miljoen euro. Daartegenover staat dan de 33 miljoen euro investeringstoelage die jaarlijks voor de vijf instellingen samen beschikbaar is. Dat is bijzonder weinig, rekening houdend met de prijs van toekomstgerichte onderzoeksinfrastructuur.

Een volgende vraag van de VLIR is om minstens het universitaire aandeel in het structurele O&O-groeipad te continueren. In de vorige regeerperiode ging ongeveer 45 procent van de middelen van het groeipad naar de universiteiten, zowel in de vorm van directe als indirecte financiering.

Het bepalen van het maximaal toegelaten overheadpercentage is een technisch, maar heel belangrijk dossier. Het is belangrijk voor de financiering van de exploitatiekosten van de universiteiten voor competitief verworven onderzoeksprojecten. Momenteel is er in de vierde geldstroom een overheadpercentage van 17 procent. In de tweede en derde geldstroom is dat slechts 10 procent. In de West-Europese landen is 17 procent echt de ondergrens van de toegekende overheadpercentages. De geringe dekking van de exploitatiekosten is zorgwekkend, rekening houdend met de vaststelling dat ongeveer 59 procent van het personeel van de universiteiten buiten de werkingsmiddelen wordt gefinancierd.

De VLIR vraagt ook om binnen het O&O-groeipad in voldoende middelen voor niet-gericht onderzoek te voorzien. Luc Sels toont een grafiek met het aandeel van niet-gericht en gericht onderzoek in de periode van 1995 tot 2019. Er is in deze lange periode geleidelijk een verschuiving gekomen van aanvankelijk ongeveer 60 procent voor niet-gericht onderzoek in 1995 naar 40 procent in 2019. Bijna alle belangrijke uitvindingen aan de Vlaamse universiteiten zijn echter voortgevloeid uit fundamenteel onderzoek. Ook de activiteiten van de huidige strategische onderzoekscentra vloeien daaruit voort. Uit een benchmark met ander Europese landen blijkt dat Nederland, Zweden, Denemarken en Duitsland een significant hoger percentage niet-gericht onderzoek financieren.

De aangekondigde hervorming van de duolegaten baart de VLIR grote zorgen. Dit is een vorm van financiering die bovenop de bestaande stromen komt en van toenemend belang is voor de universiteiten. Duolegaten zullen in de toekomst nog belangrijker worden omdat het stelsel nog maar net op kruissnelheid is gekomen. Naast legaten en schenkingen bij leven vormt dit een unieke financieringsbron voor risicovol fundamenteel onderzoek, omdat er geen strike resultaatsverbintenis te-

genover staat. Jaarlijks gaat het om ongeveer 15 miljoen euro voor de vijf universiteiten samen. De VLIR hoopt dat het stelsel van de duolegaten kan worden gecontinueerd, zeker voor de grote fondsenwerfers zoals Kom op tegen Kanker.

4.3. Geïntegreerde internationaliseringsagenda

De derde beleidsboodschap van de VLIR is op de bewezen excellentie te kapitaliseren en de geïntegreerde internationaliseringsagenda van de vijf Vlaamse universiteiten te onderschrijven.

Internationalisering is voor de Vlaamse universiteiten een evidentie geworden. Afhankelijk van de universiteit zijn jaarlijks tussen de 60 en 70 procent van de wetenschappelijke publicaties tot stand gekomen in een internationale samenwerking. Zonder inbedding in het internationale ecosysteem kunnen universiteiten niet langer functioneren en die internationalisering blijft toenemen. Enkele aspecten daarvan zijn de toenemende mobiliteit, de mondiale onderzoeksagenda's en de evolutie naar megaonderzoeksinfrastructuren. Vlaanderen moet kijken naar universiteiten in de omringende landen om onderzoeksinfrastructuur en de kosten ervan te delen.

Vlaanderen moet ook zijn ambities inzake de Europese onderzoeksagenda nog aanscherpen. De Vlaamse universiteiten scoren hoog op internationale indicatoren. De financiële return uit EU-programma's steeg in de periode 2008-2018 met 75 procent. Het aantal internationale copublicaties per 10.000 inwoners steeg in de periode 2007-2017 met 112 procent. Er staan volgens de ranking van Reuters vier Vlaamse universiteiten in de Europese top 100 van de meest innovatieve universiteiten. Drie universiteiten staan in de top 200 van de Times Higher Education Ranking. Luc Sels vermeldt ook dat in Europese context vaak wordt opgekeken naar de sterkte van de technologietransfers van de Vlaamse universiteiten.

Er zitten ook drie Vlaamse universiteiten in de zeventien reeds goedgekeurde Europese universiteitsnetwerken, gefinancierd door DG Education. Het onderwijsformat van de toekomst krijgt daarin vorm en dat is volgens Luc Sels een te volgen trend.

De VLIR vraagt een geïntegreerd en door de hele Vlaamse Regering gedragen beleid inzake internationalisering. Luc Sels overloopt enkele gevraagde maatregelen voor het beleidsdomein EWI.

Er is al verwezen naar het belangrijke dossier van de kennismigratie, met onder meer de omzetting van EU-richtlijnen en de toekomst van de gastovereenkomst. Momenteel zijn 46 procent van de doctorandi aan de KU Leuven internationale onderzoekers. Met de krapte op de Vlaamse arbeidsmarkt zal de 50 procent snel worden bereikt, voor een toenemend aantal vacatures zijn er geen Vlaamse kandidaten. De VLIR vraagt de kennismigratie te faciliteren.

De VLIR wil ook worden betrokken bij het uittekenen van het economisch veiligheidsbeleid. Dat wordt vaak geassocieerd met spionage binnen bedrijven, vijandige overnames en de problematiek van intellectuele eigendom van bedrijven. Maar ook de universiteiten hebben heel wat intellectuele eigendom in hun bezit en er is een grote internationale trafiek van onderzoekers.

Er wordt een bescheiden cofinanciering van de Vlaamse overheid gevraagd voor de Europese universiteitsnetwerken met Vlaamse deelnemers.

Samen met de andere Europese universiteiten en kennisinstellingen pleit de VLIR voor een EU-budget van 120 miljard euro voor Horizon Europe. De VLIR vraagt de Vlaamse overheid dit te bepleiten op Europees niveau.

Er zijn ook aanbevelingen voor het beleidsdomein Onderwijs. De VLIR vraagt bijzondere aandacht voor de problematiek van de taalvoorwaarden die aan de inkomende docenten en professoren worden gesteld. Luc Sels is geenszins gekant tegen inspanningen om de kennis van het Nederlands te vergroten bij iedereen die definitief naar Vlaanderen komt. Maar de Vlaamse universiteiten lopen nu internationaal talent mis. Aan het begin van de loopbaan van internationale talenten gebeurt de aanstelling op tijdelijke basis en is er tijd om het Nederlands aan te leren en de kennis ervan op te leggen als voorwaarde voor een vaste benoeming. Wanneer echter gewoon hoogleraren van internationale topinstellingen te horen krijgen dat ze niet kunnen worden benoemd omdat de kennis van het Nederlands een voorwaarde is, zijn ze niet langer geïnteresseerd. Vlaanderen scoort goed in Horizon 2020, maar veel lager in de beurzen van de European Research Council. De Vlaamse universiteiten haalden in de laatste ronde tien ERC-beurzen binnen, de Nederlandse 56 beurzen. De ETH Zürich haalde op haar eentje 23 beurzen binnen. Dit heeft alles te maken met de vloedlijn van internationale aanwerving.

Een volgende aanbeveling is het contingenten van het aandeel van de anderstalige bacheloropleidingen voor universiteiten en hogescholen. In het recente regeerakkoord is een uitbreiding opgenomen van 6 procent naar 9 procent anderstalige bacheloropleidingen en dat is een goede maatregel. Maar de VLIR vraagt een aparte toepassing daarvan voor respectievelijk de universiteiten en de hogescholen. De hogescholen zaten al boven de 6 procent. Een algemene uitbreiding zou ertoe kunnen leiden dat de universiteiten minder ruimte hebben om daarin te groeien, terwijl de echte internationalisering aan de universiteiten plaatsvindt. In de internationale universitaire programma's is ongeveer twee derde tot drie vierde van de inkomende studenten afkomstig van het buitenland. In de hogescholen is twee derde van de studenten in anderstalige opleidingen Vlaming.

De VLIR vraagt de Vlaamse universiteiten echt te betrekken bij de heroriëntering van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Er zit veel knowhow bij de universitaire instellingen en uit alle vergelijkende studies blijkt dat universitaire ontwikkeling een van de meest krachtige instrumenten is.

De universiteiten moeten ook betrokken worden bij de uitbreiding van het Vlaams diplomatieke netwerk, zoals het netwerk van technologieattachés van Flanders Investment & Trade, en bij het toeristische programma Flemish Masters.

4.4. Universiteiten als cocreator van levenslang leren

Levenslang leren had volgens Luc Sels al lang een belangrijk gegeven moeten zijn. De universiteiten willen meewerken aan de verdere uitbouw van levenslang leren en dat past ook in de rationalisatie van het opleidingsaanbod. Gelet op de verlenging van de loopbanen en de zorgwekkende veroudering van de kwalificaties van de actieve beroepsbevolking moet de ambitie hoger liggen.

De VLIR wil prioriteit geven aan het uitbouwen van al wat met permanente vorming te maken heeft en vraagt de universiteiten te betrekken bij het platform levenslang leren dat de Vlaamse Regering wil starten. De leidende universiteiten in Europa hebben de omslag naar permanente vorming al langer gemaakt. Luc Sels verwijst bijvoorbeeld naar de Delft Extension School, de UVA Academy for Continuing Professional Development en de initiatieven van de Zwitserse universiteiten EPFL en ETH.

De Vlaamse universiteiten kunnen de ambities in het regeerakkoord over studie-duurefficiëntie onderschrijven, maar merken op dat er nu al een brede waaier aan studievoortgangsmaatregelen bestaat, die onvoldoende bekend zijn. De voorstellen in het regeerakkoord kunnen nog krachtiger worden gemaakt door ze samen te leggen met de nieuwe en bestaande plannen van de universiteiten.

De Vlaamse universiteiten staan achter het plan om verdere stappen te zetten inzake de niet-bindende verplichte ijkingstoetsen. Die bestaan nu al voor de burgerlijke ingenieurs en worden uitgebreid naar de industriële ingenieurs. De ijkingsproeven in andere disciplines moeten echter nog beter worden gevalideerd en dat kan enkel via een toereikende financiering. Daarover lopen gesprekken met de minister van Onderwijs.

Rationalisatie van het opleidingsaanbod wordt een belangrijk thema voor de volgende jaren. De VLIR is klaar om dit debat aan te gaan. Rationalisatie moet op een slimme wijze gebeuren, rekening houdend met de snel veranderende behoeften aan kwalificaties binnen de samenleving. Een bijkomende versnippering, onder meer door de inrichting van professionele masteropleidingen aan de hogescholen, moet worden vermeden.

4.5. Partners voor een duurzamer Vlaanderen

De Vlaamse universiteiten stellen hun expertise beschikbaar voor een duurzamer Vlaanderen. Er zijn tientallen onderzoeksprojecten afgerond en lopende die kunnen helpen bij het aangaan van de klimaatuitdagingen. De universiteiten geven zelf het goede voorbeeld door een duurzaam reisbeleid en een vergroening van de campussen.

De VLIR vraagt dat de universitaire onderzoeksagenda wordt meegenomen in de Vlaamse moonshots en bij de besteding van de middelen voor internationale klimaatfinanciering. Sommige uitvindingen komen gemakkelijk in de pers, bijvoorbeeld wanneer ze te maken hebben met koolstofcirculariteit, maar het is een voortdurende uitdaging om daarvoor financiering te vinden.

4.6. Federale regeringsonderhandelingen

De Vlaamse universiteiten hebben ook enkele boodschappen voor de federale regeringsvorming. Ze vragen niet verder te besparen op de universitaire ontwikkelingssamenwerking en de middelen daarvoor terug op te trekken naar het niveau van 2014-2016 (34,9 miljoen euro).

De vraag naar een degelijk overheadpercentage geldt uiteraard ook voor de federale onderzoeksprojecten.

Tijdens de vorige federale regeerperiode waren er plannen om de zogenaamde tantièmes bij te stellen, met een minder interessant pensioenschema voor het zelfstandig academisch personeel tot gevolg. Dit terwijl in het verleden door de universiteiten werd afgezien van bijkomende claims inzake internationale looncompetitiviteit omdat het pensioen voldoende aantrekkelijk was en als uitgestelde wedde werd beschouwd. Die trade-off komt nu erg onder druk te staan.

Er werd al verwezen naar de nood aan een geïntegreerd beleid om een aantrekkelijk klimaat te creëren voor buitenlandse onderzoekers en studenten.

Luc Sels voegt er nog een punt aan toe dat in de toekomst verder kan worden uitgediept, met name de status en positie van de academische ziekenhuizen in Vlaanderen. De financiering van de academische opdracht van die ziekenhuizen is in internationaal perspectief zeer gering. De kwaliteitsvergelijking tussen de academische en de perifere ziekenhuizen is voor sommige pathologieën erg groot en soms zelfs beangstigend. Dit vraagt een grondig debat, dat voor een deel federaal zal moeten worden gevoerd. Voor het Vlaamse niveau is het belangrijk op te merken dat de rol van de academische ziekenhuizen als motor van innovatie wordt onderschat.

4.7. Beter wederzijds begrip tussen politiek en academische praktijk

De VLIR werkt graag mee aan een beter wederzijds begrip tussen politiek en de academische praktijk. Er is het programma Science meets Parlement van de Jonge Academie, waarin koppels worden gevormd van politici en academici. Die oproep loopt nog tot 1 februari 2020. Luc Sels nodigt de commissieleden ook uit om de colleges van de Universiteit van Vlaanderen online te bekijken.

Tot slot kan de politiek steeds beroep doen op de VLIR en de individuele Vlaamse universiteiten.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

Tussenkoms van Kim De Witte

Kim De Witte verwijst naar de aangehaalde cijfers uit de studie over de economische impact en de toegevoegde waarde van de Vlaamse universiteiten. In het parlement was er al heel wat discussie over de vraag of er nu wordt bespaard op het hoger onderwijs dan wel of er minder in wordt geïnvesteerd en wat daarvan de impact is. Rector Luc Sels stelde al eerder in de pers dat het bij de huidige financiering steeds moeilijker wordt om de reële kosten van onderwijs en onderzoek te dekken. Rector Luc De Schepper van de Universiteit Hasselt stelde dat door het overslaan van de kliks (de bijkomende schalen van financiering die worden toegekend bij het behalen van een bepaald aantal studenten) de universiteiten relatief worden verarmd in de financiering per student. "De maatregel is eenmalig maar de gevolgen zijn blijvend." Het bedrag per student daalt immers voor altijd. Rector Rik Van de Walle berekende wat "minder meer" concreet betekent voor de UGent: jaarlijks en cumulatief gaat het om 700.000 euro minder. Door het overslaan van opstappen in de onderzoeksfinanciering is er ook 24 miljoen euro minder te verwachten voor de UGent.

De cumulatieve besparing wordt door de VLIR op minimaal 245 miljoen euro voor de vijf Vlaamse universiteiten ingeschat. 'Minder meer' moet volgens Kim De Witte worden gezien in een context waar er veel meer studenten bijkomen.

Wat is specifiek de impact van de besparingen op de innovatie? Wat is de mogelijke impact van het regeerakkoord op de studenten en meer bepaald op de democratisering van het hoger onderwijs? Zal de factuur voor de studenten stijgen?

Tussenkoms van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde bevestigt dat internationalisering en fundamenteel onderzoek belangrijk zijn. Die onderwerpen komen ook vaak aan bod in de commissie. Het lid wil ingaan op het belang van universiteiten in de ontwikkeling van economische regio's in Vlaanderen. Het begrip 'quadruple helix model' komt in alle regeerakkoorden terug. Als schepen van Economie van de stad Diest had hij de laatste maanden contact met Leuven MindGate, dat plannen heeft om het hinterland rond Leuven verder te ontwikkelen. Naar het voorbeeld van Brainport Eindhoven en andere Europese regio's wordt nagedacht over wat de troeven zijn van een regio en hoe de universiteiten als spil kunnen dienen om het economische weefsel te versterken. Die contacten hebben de stad Diest ook aangespoord om na te denken over haar unieke troeven. Het lid denkt dat er ook in andere regio's in Vlaanderen nog ruimte is voor verdere ontwikkeling. Hoe zien de sprekers van de VLIR dat?

Het lid begrijpt de bezorgdheid van de universiteiten en andere organisaties en verenigingen over de duolegaten. Die bezorgdheid is ook al in de commissie Financiën aan bod gekomen. Maar het duolegaat is ook een maatregel die fiscaal ontwijkingsgedrag kan stimuleren en de vraag is of het dan een goede basis is om universitair onderzoek mee te financieren. Er moet volgens Maurits Vande Reyde worden vermeden dat er uitzonderingen gelden voor bepaalde instanties en niet voor andere.

Tussenkomst van Hannelore Goeman

Hannelore Goeman zegt de bezorgdheden van de VLIR te kunnen delen. Het palmares van de Vlaamse universiteiten is inderdaad uitstekend. De cijfers over de financiering door ondernemingen en de economische impact en de goede score inzake innovatieve samenwerking met bedrijven zijn indrukwekkend. De belangrijkste bezorgdheden zijn zowel inhoudelijk als financieel. De begrotingsmaatregelen zijn volgens het lid gewoon besparingen. Het niet indexeren van de werkingsmiddelen legt een hypotheek op de werking van de universiteiten. Dat geldt voor het onderwijsaanbod, want er gaan hopelijk nog vele studenten bijkomen in de Vlaamse kenniseconomie. Maar het geldt ook voor de aanwervingen van personeel, de infrastructuur en de bijhorende klimaatuitdagingen. Het lid is ook tevreden met de aandacht voor levenslang leren, internationalisering en fundamenteel onderzoek.

Hannelore Goeman sluit zich aan bij de eerdere vraag over de impact van de besparingen. Zullen de inschrijvingsgelden moeten worden verhoogd? Wat is de impact op de aanwervingen en de investeringen, zowel in infrastructuur als innovatie? Is die oefening al gemaakt?

Uit de cijfers blijkt een grote toegevoegde waarde voor de samenleving. Er zijn ook de talrijke spin-offs, maar hoe vloeit de toegevoegde waarde daarvan terug naar de universiteiten? Of gaat die naar de aandeelhouders van de bedrijven die winsten genereren op basis van universitair onderzoek?

De productiviteit van het ZAP is gestegen, maar hoe staat dat in verhouding tot de burn-outcijfers aan de universiteiten? Het lid maakt zich zorgen over de enge focus op A-publicaties. Is dat de enige manier om de productiviteit te meten?

In een snel evoluerende arbeidsmarkt hebben de universiteiten een belangrijke rol inzake levenslang leren. Hoe zien de universiteiten die rol precies?

Stellen alle universiteiten de trend van studieduurverlenging vast? Het regeerakkoord heeft het over niet-bindende verplichte toelatingsproeven, maar vermeldt ook dat in samenwerking met de instellingen van het hoger onderwijs naar het eventueel bindend maken van die ijkingstoetsen zal worden gekeken. Wat is de mening van de sprekers daarover?

In het regeerakkoord zet de Vlaamse Regering volgens Hannelore Goeman ook duidelijk in de verf dat ze het Nederlands als wetenschapstaal zal bevorderen. Er zal volgens het lid een moeilijk evenwicht moeten worden gezocht tussen het Nederlands en het aantrekken van internationaal talent. Het regeerakkoord spreekt over "een beperkte vertaling in het Nederlands" van onderzoek dat door Vlaanderen werd gefinancierd. Wat is daarvan de meerwaarde? Moet daarop de eerste focus liggen?

Vlaanderen loopt volgens de VLIR achter wat betreft het aantrekken van buitenlandse professoren, omdat de kennis van het Nederlands wordt vereist op het moment van de aanstelling. Hannelore Goeman vindt de kennis van het Nederlands bijzonder belangrijk, maar over die handicap bij het aantrekken van internationaal

toptalent moet toch goed worden nagedacht. Hebben de sprekers suggesties om beide te verzoenen?

Recent werd bericht over de piste om tot 50 procent van de vakken in een andere taal te kunnen aanbieden, ook in de bacheloropleidingen. De minister van Onderwijs is daarover volgens het lid niet duidelijk, maar wat is de appreciatie van de sprekers?

Tussenkoms van Elke Sleurs

Elke Sleurs verwijst naar de cijfers over het stijgend aantal octrooien. De Vlaamse universiteiten scoren goed, maar wat is hun positie in vergelijking met buitenlandse universiteiten?

De samenwerking en de wisselwerking tussen de universiteiten en de industrie is belangrijk. Dat de industrie investeert in universitair onderzoek is een goede zaak. Kunnen nog beleidsmaatregelen worden genomen om de samenwerking te verbeteren? Of groeit ze vanzelf vanuit de universiteiten en de bedrijven?

De Vlaamse universiteiten leveren werk van hoge kwaliteit af en dat op alle mogelijke vlakken. In het FWO zal nu werk worden gemaakt van een ruimer gebruik van het kwaliteitslabel Seal of Excellence van de Europese Commissie. Wat is het standpunt van de rectoren over het gebruik van dat kwaliteitslabel? In 2020 zal de hervorming van het FWO, met onder meer de expertenpanels, worden geëvalueerd. Wat zijn de ervaringen van de VLIR met de panels en de verdeling van de fondsen?

Elke Sleurs vindt wetenschapscommunicatie belangrijk. De universiteiten zetten daar al sterk op in, onder meer in de sociale media. Heeft de VLIR daar een algemene visie over? Communicatie naar het grote publiek is belangrijk voor het maatschappelijk draagvlak van onderzoek en innovatie. Innovatie is voor sommige burgers nog altijd eerder angstaanjagend.

De omslag naar doctoraten die meer gericht zijn op de reguliere arbeidsmarkt is volgens het lid ook een belangrijke ontwikkeling, hoewel ze natuurlijk ook een academische doelstelling moeten blijven hebben. Hoe gaan de universiteiten om met de snel wijzigende arbeidsmarkt, zowel voor doctorandi als studenten?

De zoektocht naar internationaal talent is belangrijk maar dat geldt ook voor het behoud van het Nederlands. Voor de N-VA-fractie is dat een belangrijk punt en dat niet vanuit een conservatieve reflex. Het lid geeft het voorbeeld van artsen die, waar ze ook zijn opgeleid, toch altijd goed met patiënten moeten kunnen communiceren. Internationalisering is goed, maar voor het lid is het belangrijk dat de basisopleidingen, zoals de bachelors, in de moedertaal kunnen verlopen. Voor post-docs is dat weer een andere discussie. Ook in Nederland neemt volgens het lid de bezorgdheid over een volledige verengelsing toe.

Tussenkoms van Stijn Bex

Stijn Bex meent dat het belang van de universiteiten moeilijk kan worden overschat. De VLIR heeft in het verleden al gewezen op de grote economische impact van de Vlaamse universiteiten en het is interessant om inzicht te krijgen in de manier waarop die wordt berekend. Maar het blijft voor het lid moeilijk te begrijpen dat een regering die wil inzetten op excellentie, kennis en tewerkstelling ervoor kiest om zo sterk te besparen op de universiteiten. Andere leden van de oppositie hebben daar al op gewezen. Wat zal de impact zijn op de onderwijskwaliteit en op de democratisering van het onderwijs?

Jonge onderzoekers wezen erop dat de besparingen ertoe kunnen leiden dat zij minder kansen krijgen om een goede academische carrière op te bouwen. Kunnen de sprekers dit verduidelijken?

Uit de grafiek over de spin-offs blijkt toch een daling sinds 2015. Wat zijn daarvan de oorzaken?

Er werd gesproken over het delen van infrastructuur met buitenlandse universiteiten, maar lukt dat ook binnenlands? Zijn er goede samenwerkingen en kan de versterking daarvan in de toekomst eventueel tot budgettaire winsten leiden?

De KU Leuven heeft 81 miljoen euro nodig om haar gebouwen klimaatneutraal te maken. Er wordt anderzijds beweerd dat de KU Leuven ook middelen heeft die ze belegt. Zou het geen interessante belegging zijn om de gebouwen klimaatneutraal te maken?

Stijn Bex meent dat de universiteiten nog meer inspanningen moeten doen inzake diversiteit. De studenten- en personeelspopulatie zijn nog altijd minder kleurrijk dan Vlaanderen zelf en dat is een belangrijk aandachtspunt, niet alleen vanuit ethische maar ook vanuit economische overwegingen. Welke inspanningen gebeuren er vandaag al? Zijn er nog extra mogelijkheden in de toekomst?

Dezelfde opmerkingen en vragen gelden voor gendergelijkheid. De aanwezige rectoren zijn beiden mannelijk. Gaat de inhaalbeweging aan de top snel genoeg?

Een ander punt is divestment. Studentenvertegenwoordigers, ook in het buitenland, vragen vaak om niet langer te investeren in fossiele brandstoffen en bedrijven die daar hun inkomsten uit halen. Leeft dat ook aan de Vlaamse universiteiten?

Tot slot wil Stijn Bex ook weten of de universiteiten, vanuit hun maatschappelijke rol, ook kunnen bijdragen tot het bestrijden van het fenomeen fake news.

Tussenkoms van Brecht Warnez

Brecht Warnez was al voor de uiteenzetting overtuigd van de economische en maatschappelijke impact van de universiteiten.

De VLIR pleit voor voldoende middelen voor niet-gericht onderzoek omdat op termijn daaruit ook de beste resultaten voortvloeien. Die premisse verrast het lid enigszins omdat het gericht onderzoek net een economische en maatschappelijke finaliteit heeft en vaak wordt gestart in samenspraak met de industrie of de overheid. Betekent dit dat het gericht onderzoek niet goed wordt gericht of dat de dialoog niet op een goede manier verloopt?

De Vlaamse Regering wil focussen op de dialoog tussen de bedrijfswereld, de kennisinstellingen en onderzoekscentra en de instellingen van het hoger onderwijs. Dat geldt voor de nieuwe studierichtingen in West-Vlaanderen en Limburg, maar ook voor innovatie. Er zal worden nagegaan of met vraaggedreven 'technology transfer offices' kan worden gewerkt om de markt en de maatschappelijke noden te beantwoorden. De universiteiten doen daar al inspanningen voor in het kader van het IOF, bijvoorbeeld de KU Leuven met Science 2 Business en de UGent met de Business Development Centers. De Vlaamse Regering wil inzetten op de kmo's. In welke mate is er binnen de bestaande initiatieven al een dialoog met de kleinere bedrijven en kmo's? Is er al zicht op hoe een toegevoegde waarde in die sectoren kan worden gecreëerd?

Er is al verwezen naar de druk om met A-publicaties te komen. Brecht Warnez weet uit eigen ervaring dat er steeds meer aandacht is voor de economische en

maatschappelijke impact van onderzoek, de zogenaamde 'social value creation'. Die valorisatie is echter niet eenvoudig, zowel op micro- als op macroniveau. Hoe gaat het huidige classificatiesysteem daarmee om? In het kader van het Web of Science lijkt dit moeilijk, gelet op het internationale karakter. De VABB is wel gericht op sociale en humane wetenschappen. Hoe zien de rectoren zelf deze valorisatie, zowel individueel als op macroniveau bij de financiering, bijvoorbeeld bij de FWO-projecten of de BOF-verdeelsleutel?

Tussenkoms van Koen Daniëls

Koen Daniëls verwijst naar levenslang leren en het instrument van de elders verworven competenties en de eerder verworven kwalificaties. Welke mogelijkheden zien de rectoren om – over de instellingen en associaties heen – elkaars diploma's en credits maximaal te erkennen? Dit is volgens het lid een belangrijke uitdaging. Wat is de stand van zaken?

Inzake de master-na-bacheloropleidingen is er concurrentie van onder meer de businessschools, ondanks de sterke postacademische programma's van de universiteiten. Het ontbreekt echter nog aan flexibiliteit inzake werkstudenten, weekend-onderwijs en afstandsonderwijs. Open Universiteit Nederland trekt nu Vlaamse studenten aan. Kan dit in Vlaanderen nog verder worden uitgebouwd?

Het stemt Koen Daniëls tevreden dat de universiteiten mee initiatieven willen nemen inzake studieduurefficiëntie. Ze dragen ook zelf de gevolgen van inefficiëntie. Studieduurefficiëntie gaat natuurlijk ook over de instromende studenten en dan is de vraag of ze de veronderstelde startkwalificaties hebben. Zijn de universiteiten genoeg betrokken bij de ontwikkeling van de eindtermen en kunnen ze genoeg inschatten of studenten van het aso en tso over de nodige startkwalificaties beschikken? Indien de universiteiten nog moeten remediëren, heeft dat al onmiddellijk een impact op de studieduur.

Nog in verband met de studieduurefficiëntie haalt Koen Daniëls aan dat de universiteiten pleiten voor het gemakkelijker maken van het aantrekken van buitenlandse professoren. Zal dat in de bacheloropleidingen – met studenten in een nieuwe omgeving, een nieuwe leermethode en complexe vakken – niet tot meer problemen leiden?

Er is ook de uitstroom uit de academische lerarenopleidingen en het tekort aan bepaalde profielen in het onderwijs. Nochtans zijn het de leerkrachten die de instromende studenten moeten klaarstomen voor het hoger onderwijs en die hen warm moeten maken voor vakken zoals wiskunde. Hoe kan worden gerealiseerd dat de daarvoor opgeleide masters toch kiezen voor het onderwijs?

Koen Daniëls komt ook terug op de vaststelling dat er veel minder mandaten voor academisch personeel zijn dan er doctorandi uitstromen. Het lid sluit zich aan bij de vraag van Elke Sleurs daarover.

Interuniversitaire samenwerking is belangrijk. Een mooi voorbeeld is de nauwe samenwerking tussen de UGent en de KU Leuven inzake darmkankeronderzoek. Kan die samenwerking nog worden versterkt, onder meer op onderwijsvlak?

Tussenkoms van Maaïke De Vreese

Maaïke De Vreese verwijst naar het invoeren van de gecombineerde vergunning, de zogenaamde single permit. Sinds januari 2019 wijzigde de procedure voor het aanvragen en verkrijgen van een arbeidsvergunning voor een tewerkstelling langer dan negentig dagen. Dat de procedure wat complexer is geworden heeft ook een impact op het aantrekken van buitenlands toptalent en academisch personeel. De

elektronische verblijfskaart wordt nu aangevraagd bij de dienst Economische Migratie, daarna gaat het dossier naar de Dienst Vreemdelingenzaken die nog een extra controle doet inzake openbare orde en nationale veiligheid. Vanuit de bedrijfswereld komt de opmerking dat de nieuwe procedure langer duurt omdat ze complexer is geworden. Wat is het standpunt van de VLIR daarover?

Tussenkomst van Jan Laeremans

Jan Laeremans stelt dat de universiteiten bakens moeten zijn van de vrijheid van denken en het vrije woord. De Vlaams Belangfractie maakt zich zorgen daarover naar aanleiding van een tweetal incidenten aan de UGent, met name de sancties tegen Dries Van Langenhove en het KVHV. Die sancties kwamen er naar aanleiding van bepaalde uitspraken – die wellicht laakbaar waren, daar spreekt het lid zich niet over uit – maar die op geen enkele manier een oproep tot geweld inhielden. Die sancties leiden dan weer tot juridische procedures. Moet de VLIR geen uitspraak hierover doen? Is de vrijheid van spreken – binnen de wettelijke voorwaarden – nog wel gegarandeerd aan de universiteiten?

Tussenkomst van Loes Vandromme

Loes Vandromme sluit zich aan bij de vragen van Brecht Warnez. Ze deelt ook de bezorgdheid van Koen Daniëls over de educatieve masters.

Het lid zegt sterk te geloven in levenslang leren. De cijfers duiden echter op een lage participatiegraad in Vlaanderen. De VLIR geeft zelf aan dat de ambitie veel hoger moet liggen. De universiteiten willen betrokken worden bij het uittekenen van het regeringsbeleid en pleiten voor piloottrajecten. Heeft de VLIR ook al concrete aanbevelingen daaromtrent?

Als inwoner van West-Vlaanderen dringt *Loes Vandromme* ook aan op het bewaren van de nabijheid en legt daarbij de link met de rationalisering. Versnippering moet worden tegengegaan, maar tegelijk moet ook de expertise die in de zogenaamde perifere gebieden aanwezig is, worden gevaloriseerd. Wat is de mening van de rectoren daarover?

Tussenkomst van Jo Brouns

Jo Brouns stelt dat het belangrijk is dat er wordt geïnvesteerd in het klimaatneutraal maken van overheidsgebouwen, schoolgebouwen en dus ook universiteitsgebouwen. De KU Leuven raamt de kosten op 81 miljoen euro. Werken de universiteiten vandaag samen met private partners rond energieprestatiecontracten om dat doel te bereiken?

2. Antwoorden

2.1. Antwoorden van Luc Sels

Economische impact

Luc Sels antwoordt eerst op de vragen over de studie over de economische impact. Die studie kan aan de commissieleden worden bezorgd. BiGGAR Economics is een Brits studiekantoor gespecialiseerd in studies over de maatschappelijke impact van vooral non-profitorganisaties, zoals universiteiten en ziekenhuizen. Ze berekenen de bruto toegevoegde waarde en kijken daarbij naar een heel palet van activiteiten, bijvoorbeeld ook naar technologietransfers, wetenschapsparken en licentie-inkomsten. Uiteraard kijken ze ook naar het directe economische effect van de organisaties, zoals de tewerkstelling, de studenten en hun uitgaven. Een ander aspect zijn de productiviteitseffecten die worden gegenereerd door het hoger onderwijs zelf.

De grootste impact van de universiteiten wordt volgens Luc Sels nog altijd gegeneerd door de afgeleverde diploma's en de afstand tussen begintermen en eindtermen die aan de universiteiten wordt overbrugd.

De KU Leuven maakt deel uit van de League of European Research Universities. De LERU heeft dezelfde methode gebruikt voor 23 topuniversiteiten en de KU Leuven haalt systematisch de top drie in die impactstudies. De UGent is lid van een soortgelijke organisatie, The Guild, en zou volgens Luc Sels ook die toppositie halen moest onder die leden een dergelijke impactstudie worden uitgevoerd.

Besparingen

De besparingen zullen natuurlijk een impact hebben. Hoe groot die zal zijn, is op dit moment moeilijk in te schatten. De studie van BiGGAR Economics kan helpen om te blijven benadrukken dat het belastinggeld goed wordt besteed en dat men moet opletten met daarop sterk in te teren. De hefboomfunctie kan daardoor worden ondermijnd. De economische impact van de universiteiten kwantificeren is wel eenvoudiger dan de inwerking van de besparingen op die impact berekenen.

Luc Sels denkt niet dat er op dit ogenblik aan een van de vijf universiteiten al wordt gedacht aan het verhogen van de inschrijvingsgelden. Het belang van de inschrijvingsgelden moet ook worden genuanceerd. Voor de KU Leuven geldt dat de inschrijvingsgelden nu 4,4 procent van de inkomsten bedragen. Ze verhogen met enkele honderden euro zal de universiteiten niet veel vooruithelpen. Het zou tot een groot maatschappelijk debat leiden, met een heel beperkte return voor de universiteiten.

Niets doen, wordt echter ook moeilijk. Het overslaan van de zogenaamde kliks is bijzonder ingrijpend voor de universiteiten. Het gaat over de eerste geldstroom, over de middelen die echt nodig zijn voor de financiering van de exploitatiekosten en over de devaluatie van de waarde van een studiepunt voor altijd. Dat een toekomstige regering plots zou beslissen die kliks in te halen, lijkt een onwaarschijnlijk scenario. Om die reden heeft Luc Sels ook uitdrukkelijk gevraagd om op te letten met het O&O-groeipad en het overheadpercentage te bekijken. Door op de eerste geldstroom te besparen, worden de andere belangrijker.

Een ander nijpend probleem worden de investeringskredieten. Het volstaat om rond te lopen op de campussen om te begrijpen dat de aula's niet voldoen aan wat de classroom of the future wordt genoemd.

Quadruple helix

Luc Sels zegt dat hij in internationale presentaties steeds minder praat over de KU Leuven en steeds meer over Leuven MindGate en het ecosysteem rond de universiteit. In Leuven is er het samengaan van de KU Leuven met imec, UZ Leuven en de ruime spin-offomgeving daarrond, in combinatie met een stad en een regio die meedenken. Ook de UGent kan daar een gelijkwaardig ecosysteem tegenover stellen.

De KU Leuven, UZ Leuven meegerekend, stelt 22.000 mensen te werk en dat in een stad van 100.000 inwoners, die op haar grenzen stoot. Om haar functies waar te maken, moet de universiteit met de besturen in de ruimere regio, zoals Diest en Tienen, in debat gaan en niet enkel met Leuven. De KU Leuven gaat naar zijn zesde wetenschapspark en fungeert als economische motor ook voor de ruimere regio.

Internationalisering

Nederlands als wetenschapstaal is voor Luc Sels absoluut geen punt, afhankelijk van de stap in de wetenschap waarover het gaat. Er is nu een ruim aanbod met de Universiteit van Vlaanderen, een inspanning van de vijf Vlaamse universiteiten om op een toegankelijke manier topwetenschap voor te stellen. Er is nu veel meer Nederlandstalige wetenschapscommunicatie dan twee tot drie jaar geleden. Dat betekent echter niet dat het Nederlands de taal moet zijn in de hele keten die voorafgaat aan die communicatie. Vlaanderen is een te kleine regio om enkel het Nederlands als wetenschapstaal te gebruiken. Het schrijven van Nederlandstalige abstracts heeft geen meerwaarde voor de wetenschap en ook niet voor de burgers, door het specifieke taalgebruik zal ook de vertaling voor hen niet toegankelijk zijn. Er zouden ook meerdere vte's op jaarbasis enkel daarvoor moeten worden ingezet, wat de kostprijs hoog maakt.

Luc Sels verduidelijkt ook dat de Vlaamse universiteiten niet de intentie hebben om het Nederlandse voorbeeld te volgen. In Nederland is het debat ontspoord en wordt er Engels gebruikt waar het niet nodig is. In de bacheloropleidingen van de KU Leuven wordt momenteel gemiddeld 5 procent van de studiepunten opgenomen voor anderstalige opleidingsonderdelen. De vraag lijkt dus eerder of de bachelorstudenten niet te weinig aan andere talen worden blootgesteld.

De VLIR heeft zich nog niet uitgesproken over de piste om in de bacheloropleidingen tot 50 procent van de vakken in een andere taal te kunnen aanbieden. Voor Luc Sels is dit niet nodig, maar dat is een persoonlijk standpunt. Over een verruiming van 18,3 procent naar 33 procent wil hij wel het debat aangaan. Dit zou betekenen dat men in sommige opleidingen en sommige trajecten een volledig jaar in een andere taal kan aanbieden en op die manier ook studenten van andere landen aantrekken. Dit zal zeker niet nodig zijn voor alle aangeboden opleidingen.

Innovatie

De KU Leuven staat voor het vierde jaar op rij op nummer één in de ranking van Reuters van de meest innovatieve universiteiten van Europa, een ranking die in grote mate gebaseerd is op het volume aan octrooien. Er is veel interesse van over de hele wereld om te komen kijken hoe de Vlaamse universiteiten zo dicht bij het bedrijfsleven staan, zonder een netwerk van grote werkgevers. Relevant is ook de geldstroom uit contractonderzoek met de privésector, zoals al toegelicht. In sommige delen van het regeerakkoord wordt het innovatiepotentieel van de universiteiten volgens Luc Sels onvoldoende erkend. Misschien moeten de universiteiten meer inspanningen doen om dat duidelijker te maken.

Er is dus een brede en diepe samenwerking met het bedrijfsleven. De schommeling in het aantal spin-offs moet worden bekeken in een meerjarenperspectief. De incubatietijd van spin-offs is nu langer dan in het verleden. De universiteiten en het Departement EWI maken er ook een punt van om niet te snel van een spin-off te spreken, de lat moet voldoende hoog liggen. Spin-offs zijn bovendien maar één manier om de intellectuele eigendom van een universiteit te gelde te maken. Een belangrijk alternatief zijn de licentieovereenkomsten en er zijn nog andere vormen van overdracht van intellectuele eigendom.

Gericht en niet-gericht onderzoek

In de realiteit is het voor Luc Sels niet altijd eenvoudig om het onderscheid tussen gericht en niet-gericht onderzoek te bepalen. Hij heeft er geen probleem mee dat een overheid of de Europese Commissie zou vooropstellen dat onderzoek naar bijvoorbeeld neurodegeneratieve ziekten een topprioriteit wordt voor de volgende periode van vijf of tien jaar en daarvoor een groot budget uittrekt. Het loopt echter

fout wanneer de overheid fijnmazig gaat invullen in welke programma's dat onderzoek moet worden uitgevoerd. Het succes in het gerichte onderzoek is volgens de spreker heel erg afhankelijk van de openheid in het niet-gerichte onderzoek. De balans tussen beide is cruciaal. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat ongeveer 75 procent van de uitvindingen die komen uit de R&D-departementen van privébedrijven kan worden teruggevoerd naar fundamenteel onderzoek binnen de universiteiten. Dat vraagt wel geduld in de evaluatie van fundamenteel onderzoek, het gaat vaak over een periode van tien tot twintig jaar vooraleer er een octrooi kan worden aangevraagd of een medische doorbraak kan worden bereikt.

Duurzaamheid

De KU Leuven heeft de voorbije tien jaar de CO₂-uitstoot in haar hele gebouwenpark met 50 procent verlaagd. Gelet op het historische gebouwenpatrimonium vergde dat een grote inspanning. Op vele oude gebouwen werden bijvoorbeeld zonnepanelen geplaatst. De 81 miljoen euro waarvan sprake betreft enkel de verduurzaming van de gebouwen. Ook de nieuwbouw zorgde voor een verlaging van de uitstoot, zoals bijvoorbeeld de uitbreiding van de UZ Leuven. Er is een nieuwe doelstelling om de volgende vijf jaar bijkomend 20 procent te reduceren. Meer en meer gebouwen zijn klimaatneutraal. De KU Leuven heeft daar zelf veel expertise voor in huis en de stad en de regio doen daar vaak beroep op, onder meer in het kader van Leuven 2030.

Op een bepaald moment werd de KU Leuven inderdaad geconfronteerd met een claim van studentengroeperingen over de blijvende investeringen in fossiele brandstoffen. De universiteit desinvesteert daar nu volledig in. In de aandelenportefeuille, die vijf procent van de totale beleggingsportefeuille bedraagt, ging het slechts over vijf procent van de fondsen. Omdat het om fondsen gaat, heeft de universiteit niet altijd de mogelijkheid om daar individuele bedrijven uit te lichten.

Luc Sels waarschuwt ook voor het te sterk culpabiliseren van de petrochemische bedrijven. De grootste investeringsprogramma's in groene economie zijn momenteel terug te vinden bij die bedrijven.

2.2. Antwoorden van Rik Van de Walle

Rik Van de Walle, rector van de UGent, staat achter de antwoorden die zijn gegeven door Luc Sels. Hij wil wel een aantal antwoorden toevoegen.

Vrije meningsuiting

De vraag over de vrijheid van meningsuiting is voor Rik Van de Walle een gemakkelijke vraag. De vrije meningsuiting aan de UGent is voor hem absoluut cruciaal. De maatregelen die vanuit het bestuur van de universiteit zijn genomen in de cassussen Dries Van Langenhove en de studentenvereniging KVHV zijn niet in strijd met het belang dat de universiteit daaraan hecht en ook niet in strijd met het respect voor wetten, decreten en reglementen. Ze zijn er eerder een illustratie van.

Besparingen

De goedgekeurde begroting zal een impact hebben op de werking van de universiteiten. De overheid kan niet van de universiteiten verwachten dat ze meer gaan doen met minder. Hoe men het ook bekijkt, de komende jaren zullen minder middelen naar de universiteiten gaan dan in het verleden werd vooropgesteld. Alleen al het overslaan van de kliks heeft een grote impact op de universiteiten. Het is een fundamenteel probleem omdat die kliks een impact hebben op de eerste geldstroom en dus op de financiering van de kerntaken van de universiteiten, met

name kenniscreatie en kennisverspreiding. Om die reden betreurt Rik Van de Walle de besparingen ten zeerste.

In de raad van bestuur van de UGent werd al de vraag gesteld over de inschrijvingsgelden. Zoals al vermeld, hebben de inschrijvingsgelden een relatief beperkt aandeel in het totale budget van de universiteiten. Dat is natuurlijk een gevolg van de lage inschrijvingsgelden aan de Vlaamse universiteiten. Ex absurdo redenerend, zou zelfs een verdubbeling van de inschrijvingsgelden een beperkte impact hebben. Maar het compenseren van 'minder meer' door hogere inschrijvingsgelden is voor de UGent in elk geval onaanvaardbaar.

Fundamenteel onderzoek

Er is gesproken over de maatschappelijke impact van onderzoek en de valorisatie van de resultaten in het bedrijfsleven. Die zijn cruciaal voor de welvaartscreatie in Vlaanderen. De universiteiten moeten daarom sterk inzetten op toepassingsgericht wetenschappelijk onderzoek. Er is vandaag echter nood aan fundamenteel en risicovol wetenschappelijk onderzoek om in de toekomst toepassingsgericht onderzoek te kunnen doen en de resultaten daarvan te borgen in de Vlaamse bedrijven, die er welvaart mee kunnen creëren. De grote bedreiging van minder middelen voor fundamenteel onderzoek is dat er in de toekomst minder vraaggedreven en toepassingsgericht onderzoek zal kunnen worden uitgevoerd.

Risicovol fundamenteel onderzoek betekent dat men niet a priori kan vooropstellen wat de resultaten zullen zijn. Er bestaat een risico op negatieve resultaten, en dan kan men zich de vraag stellen wie dit soort onderzoek nog zal verrichten als de universiteiten het niet meer doen. Het antwoord is dat moet worden geïnvesteerd in fundamenteel en risicovol onderzoek in Vlaanderen.

Taal

Volgens Rik Van de Walle moet men zich de vraag stellen waarom universiteiten opleiding aanbieden in andere talen dan het Nederlands. Ten eerste is het de doelstelling van de UGent om de studenten te wapenen voor de mondiale arbeidsmarkt waarin ze na het afstuderen terechtkomen. De evolutie op de arbeidsmarkt gaat snel en de situatie zal zijn dat Vlaamse en andere studenten na het verlaten van de universiteit de wijde wereld intrekken. Door te internationaliseren kunnen de studenten de noodzakelijke skills verwerven om in een dergelijke omgeving iets bij te dragen. Dat kan door studenten al de mogelijkheid te geven om een of twee semesters in het buitenland te studeren, maar ook door op de eigen campussen al internationaal te werken. Om die reden willen de universiteiten een deel van de vakken in een andere taal kunnen geven.

Een tweede, minstens even belangrijke reden, is het werkveld zelf. Bedrijven zijn op zoek naar talenten, universitair geschoolde jonge mensen, en vinden ze in te beperkte mate. Om aan die vraag van het werkveld te beantwoorden, moeten er meer universitair gediplomeerden op de arbeidsmarkt komen. De lat lager leggen, zou een zeer slechte ingreep zijn. De kwaliteitseisen moet zeer hoog blijven. Zeker in knelpunt domeinen zal de enige mogelijkheid er daarom in bestaan getalenteerde buitenlandse studenten naar Vlaanderen te halen. Daarin kunnen de universiteiten enkel slagen door voldoende opleidingen in het Engels aan te bieden.

De VLIR heeft zich inderdaad nog niet uitgesproken over de piste om tot 50 procent van de vakken in een andere taal te kunnen aanbieden. Rik Van de Walle is persoonlijk geen vragende partij voor een dergelijke versoepeling wat de Nederlandstalige bacheloropleidingen aan de universiteiten betreft. Een verhoging naar 33 of 35 procent kan worden besproken, maar het hoeft geen 50 procent te zijn. De

spreker heeft wel begrip voor de vraag naar een hoger percentage in de professionele bacheloropleidingen die aan de hogescholen worden georganiseerd. De professionele bacheloropleidingen in de hogescholen zijn immers finaliteitsopleidingen. De academische bacheloropleidingen aan de universiteiten zijn de facto doorstroomopleidingen. De studenten die een academische bachelor halen, zullen in de meeste gevallen doorstromen naar een masteropleiding. De universiteiten vragen om voldoende anderstalige vakken te mogen doceren in hun finaliteitsopleidingen, zijnde de masteropleidingen. Daarom is de rector geneigd de vraag van de hogescholen te steunen, maar dat is een persoonlijk standpunt.

Samenwerking

Er waren enkele vragen over de mogelijkheid tot meer samenwerking tussen instellingen en over de grenzen heen. Rik Van de Walle beantwoordt die vragen positief. Universiteiten en hogescholen zouden meer incentives moeten krijgen om nog meer samen te werken. Het voorbeeld van het delen van infrastructuur is al aangehaald. Daarin kan volgens de spreker nog verder worden gegaan dan de inspanningen die vandaag al gebeuren. In Gent zijn verschillende instellingen van het hoger onderwijs actief en kan zeker nog meer worden samengewerkt, onder meer inzake het delen van infrastructuur. Het kan ook ruimer worden bekeken, op het niveau van Oost- en West-Vlaanderen, en dat geldt ook voor de samenwerking inzake levenslang leren.

Levenslang leren

Levenslang leren is een domein waarop de universiteiten en hogescholen sterk moeten inzetten. Een cruciale vraag is echter voor wie de trajecten worden opgezet en met welk doel. Volgens Rik Van de Walle kan het levenslang leren een succes worden op voorwaarde dat de noden van het werkveld nog explicieter worden erkend bij de totstandkoming van de programma's dan voor de initiële bachelor- en masteropleidingen het geval is. Een bevraging van het werkveld, de sectororganisaties en andere belanghebbenden is nodig alvorens specifieke trajecten op te zetten. Die bevraging moeten de hogescholen en universiteiten samen doen.

De KU Leuven en de UGent zijn met die oefening bezig in West-Vlaanderen. In de begroting van de Vlaamse Regering is 5 miljoen euro ingeschreven voor leerpaden in West-Vlaanderen. De universiteiten willen die gebruiken voor het opzetten van manama's en postgraduatoren en ze willen dat samen doen. Volgens Rik Van de Walle houdt dat ook een responsabilisering in van het werkveld. Het werkveld zou in staat moeten zijn duidelijkheid te scheppen over wat het van de onderwijsverstrekkers verwacht op het vlak van levenslang leren. Daarbij moeten werkgevers het belang van het eigen bedrijf kunnen overstijgen en over de grenzen heen durven te kijken. De uitdaging inzake levenslang leren is om vanuit de instellingen grenzen te overschrijden, maar dat geldt evenzeer voor het werkveld.

Uitstroom doctorandi

Er werd gewezen op de wanverhouding tussen het aantal doctoraten en het beperkte aantal vacatures voor nieuwe professoren. Ruw geschat wordt er per dertien succesvolle doctoraten een mandaat van professor vacant verklaard. Een doctoraat is volgens Rik Van de Walle echter geen beroepsopleiding die tot een professoraat leidt. Er zijn veel andere uitstroombmogelijkheden en de universiteiten zouden dat nog meer moeten benadrukken. Maar ook hier is het aan het werkveld, inclusief de overheden, om de waarde van een doctoraat te valoriseren en te expliciteren. De spreker vindt het bijvoorbeeld vreemd dat in vacatures zelden wordt vermeld dat het behaald hebben van een doctoraat tot aanbeveling strekt. Hij roept de commissieleden op om daarover na te denken.

Patenten, octrooien en spin-offs

Rik Van de Walle meent dat men moet opletten bij pogingen om de kwaliteit van de activiteiten te objectiveren met gemakkelijk telbare indicatoren, zoals het aantal patenten, octrooien en het aantal spin-offs. Voor hem is het aantal niet cruciaal maar wel de return. Wat zijn bijvoorbeeld de licentie-inkomsten van de verworven patenten? Wat is de omzet en de tewerkstelling in de spin-offs? Wanneer men naar die cijfers kijkt, scoort Vlaanderen uitstekend.

Uniek ecosysteem met een brede instroom

Vlaanderen is een regio met vijf zeer goede universiteiten, elk op hun schaal en met hun eigenheid. Dit leidt tot een uniek ecosysteem, omdat er geen middelmatige, laat staan slechte universiteiten zijn. Rik Van de Walle hecht geen al te groot belang aan rankings. Naar aanleiding daarvan worden de Vlaamse universiteiten vaak vergeleken met universiteiten in de VS en daarbij wordt voorbijgegaan aan de vaststelling dat er naast de Amerikaanse topuniversiteiten ook talrijke andere universitaire instellingen zijn in de VS die de kwaliteit van de Vlaamse universiteiten lang niet evenaren.

Die unieke situatie in Vlaanderen gaat gepaard met een zeer brede instroom van studenten. Rik Van de Walle is erg tegen toelatingsexamens gekant, behalve in nichedomeinen zoals geneeskunde, tandheelkunde en misschien in de toekomst diergeneeskunde. Zoals de VLIR pleit hij voor verplichte, maar niet-bindende ijkingsproeven, op de uitdrukkelijke voorwaarde dat ze eerst wetenschappelijk gevalideerd zijn. De universiteiten kunnen het zich niet veroorloven om kandidaat-studenten te onderwerpen aan ijkingsproeven die niet gevalideerd zijn. De studenten zullen immers sterk geneigd zijn gevolg te geven aan de resultaten van die toetsen en dat mag enkel gebeuren op basis van wetenschappelijk valide resultaten.

2.3. Aanvullende antwoorden van Luc Sels

EVC en EVK

Luc Sels meent dat EVC en EVK nu absoluut op de agenda moeten worden geplaatst. Men mag echter niet onderschatten hoeveel credits er vandaag al quasi automatisch worden erkend tussen de universiteiten. Ook op Europees niveau komt die beweging op gang. Zo ijvert de KU Leuven in EUN-verband voor het gebruik van blockchaintechnologie om credittransfers tussen diploma's in de Europese lidstaten automatisch te laten verlopen.

Levenslang leren en maatschappelijke vraagstukken

Luc Sels sluit zich aan bij het antwoord van Rik Van de Walle over levenslang leren. Hij vult aan dat er vandaag ook een andere vraag is waaraan de universiteiten als enige kunnen tegemoetkomen, met name de vraag naar de intellectuele verrijking van het individu. Er is behoefte aan goede duiding omtrent grote maatschappelijke uitdagingen, zoals de klimaatproblematiek, radicalisering, migratie enzovoort. Dat hoeft niet altijd te gebeuren in postgraduat, het kan ook in korte opleidingen die met stevig wetenschappelijk onderzoek zijn onderbouwd. Men zou het als een vorm van universitaire basiseducatie kunnen zien. De universiteiten krijgen ook steeds meer brede vragen over bijvoorbeeld digitalisering en ethiek. Dat aanbod kan ook sturend zijn en niet enkel vraaggedreven.

West-Vlaanderen en Limburg

West-Vlaanderen en Limburg zijn regio's zonder een comprehensieve universiteit. Samen met de UGent probeert de KU Leuven in West-Vlaanderen een relevant aanbod uit te bouwen. Daarbij moet men wel opletten voor een spreiding van zeer kapitaalintensieve opleidingen zoals burgerlijk ingenieur, bio-ingenieur en geneeskunde. Die kan men niet met een verantwoorde investering op vijf of zes plaatsen organiseren, voor die opleidingen is concentratie nodig. In andere domeinen kan men deze regio's wel bedienen met opleidingen of opstapopleidingen.

Publicaties

Luc Sels blijft de A-publicaties erg belangrijk vinden. De manier waarop ze worden gemeten en de indicatoren die worden gebruikt, evolueren zeer sterk. Het volstaat te kijken naar de nieuwe verdeelsleutel voor het BOF, waarin nieuwe indicatoren zijn opgenomen die teruggaan naar de impact van de publicatie op de discipline of in andere disciplines. Die meting mag echter niet worden doorgetrokken tot het niveau van het individu in persoonlijke evaluaties. In Leuven werd recent beslist om bij promoties veel meer te gaan kijken naar zogenaamde biosketches, die meer aandacht hebben voor de realisaties van de persoon in de loopbaan dan louter de publicaties te tellen.

2.4. Antwoorden van Koen Verlaeckt

Wetenschapscommunicatie

Koen Verlaeckt antwoordt op de vraag over wetenschapscommunicatie. De VLIR onderschrijft volledig de prioriteit die de Vlaamse Regering daar al langer aan geeft. In de schoot van de associaties, de hogescholen en de universiteiten worden daarvoor al belangrijke inspanningen geleverd en die worden zeker voortgezet.

In de vorige regeerperiode is daar het belangrijke luik citizen science aan toegevoegd, waarin burgers kunnen meewerken aan wetenschappelijk onderzoek. Ook die initiatieven zullen worden voortgezet.

Kennismigratie

De VLIR heeft de procedure van de nieuwe single permit enkele maanden geleden op de agenda gezet. Ook Voka heeft intussen het eerste jaar van de invoering geëvalueerd. Er zijn nu nog een aantal lacunes in de nationale en gewestelijke regelgeving, die vooral het gevolg zijn van een gebrekkige omzetting van Europese richtlijnen. Die moeten worden weggewerkt om rechtsonzekerheid voor inkomende onderzoekers te vermijden.

Een tweede aanbeveling is ervoor te zorgen dat de gastovereenkomst buiten de single permitprocedure blijft. Die gastovereenkomst kan nu worden gesloten met een beperkte doorlooptijd.

Ten derde kan Koen Verlaeckt vermelden dat samen met de Vlaamse minister van Werk wordt bekeken hoe de doorlooptijd bij de dienst Economische Migratie maximaal kan worden teruggedrongen.

3. Replieken

Stijn Bex herinnert aan zijn vraag over meer diversiteit en gendergelijkheid aan de Vlaamse universiteiten.

Rik Van de Walle antwoordt dat aan de UGent reglementair is bepaald dat de rector en vicerector van een ander geslacht moeten zijn. De UGent heeft in 2019 zes universiteitsbrede beleidskeuzes gemaakt. Die gelden voor alle faculteiten en directies, en diversiteit is een van die beleidsprioriteiten. Khalid Benhaddou werd als externe opdrachthouder aangeduid om de universiteit daarin te begeleiden. Dat is nodig, want de universiteiten moeten inderdaad meer doen inzake diversiteit.

Hannelore Goeman vindt het terecht dat de rectoren het belang van fundamenteel onderzoek onderstrepen. Het is een taak die de universiteiten moeten blijven uitvoeren, ook al is de onmiddellijke return on investment daarbij minder duidelijk. De beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 (*Parl.St. VI.Parl. 2019-20, nr. 126/1*) van minister Hilde Crevits besteedt aandacht aan fundamenteel onderzoek, maar niettegenstaande wordt er 16,6 miljoen euro bespaard op de FWO-subsidies. Hoeveel (post)doctoraatstudenten lopen de Vlaamse universiteiten daardoor mis?

Rik Van de Walle kan daar niet onmiddellijk een cijfer op plakken. Gemiddeld genomen kost een doctoraatsstudent ongeveer 60.000 tot 65.000 euro per jaar. De kern van de zaak is echter niet het streven naar het afleveren van een zo groot mogelijk aantal doctoraten, wel dat er voldoende middelen worden vrijgemaakt voor fundamenteel onderzoek. Dat kan via doctoraatsmandaten maar ook via kleine of grote (ook interuniversitaire) projecten die focussen op een agenda die risicovol is. De nieuwsgierigheid en de ambitie van het onderzoeksteam moeten daarbij primeren, zonder dat men zich laat inperken door de vrees dat het onderzoek misschien niet tot concrete resultaten zal leiden. Onderzoekers moeten worden aangemoedigd om ook onderzoekstrajecten op te zetten waarvan het eindresultaat niet a priori bekend is. Indien de universiteiten dergelijk onderzoek niet verrichten, dan zal niemand het doen. Bedrijven doen niet aan dergelijk onderzoek omdat hun aandeelhouders daarin niet willen investeren. Daarom moeten de universiteiten daartoe de nodige middelen krijgen.

Robrecht BOTHUYNE,
voorzitter

Brecht WARNEZ,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
BOF	Bijzonder Onderzoeksfonds
DG	directoraat-generaal
EPFL	École Polytechnique Fédérale de Lausanne
ERC	European Research Council
ETH	Eidgenössische Technische Hochschule Zürich
EU	Europese Unie
EUN	European Universities Networks
EVC	elders verworven competentie
EVK	eerder verworven kwalificatie
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen
GDPR	General Data Protection Regulation (algemene verordening gegevensbescherming)
HERD	higher education expenditure on research and development
ibof	interuniversitair Bijzonder Onderzoeksfonds
imec	Interuniversitair Micro-elektronicacentrum
IOF	Industrieel Onderzoeksfonds
kmo	kleine of middelgrote onderneming
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
KVHV	Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond
LERU	League of European Research Universities
manama	master-na-masteropleiding
O&O	onderzoek en ontwikkeling
R&D	Research and Development
tso	technisch secundair onderwijs
UGent	Universiteit Gent
UVA	Universiteit van Amsterdam
UZ Leuven	Universitaire Ziekenhuizen Leuven
VABB	Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VLIR-UOS	Vlaamse Interuniversitaire Raad voor Universitaire Ontwikkelingssamenwerking
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
VS	Verenigde Staten
vte	voltijdsequivalent
wifi	wireless fidelity
ZAP	zelfstandig academisch personeel